

Lovforslag nr. L 193. Fremsat den 12. marts 1997 af forskningsministeren (Jytte Hilden)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om Danmarks Forskningsråd og offentlige forskningsudvalg og ændring af lov om Forskningspolitisk Råd og forskningsråd og om ophævelse af lov om Forskningspolitisk Råd og forskningsråd

§ 1

I lov nr. 120 af 4. marts 1996 om Danmarks Forskningsråd og offentlige forskningsudvalg og ændring af lov om Forskningspolitisk Råd og forskningsråd foretages følgende ændringer:

1. Titlen affattes således:

»Lov om forskningsrådgivning m.v.«

2. I § 1, stk. 1, indsættes efter »Danmarks Forskningsråd«: », seks statslige forskningsråd og et tilhørende Forskningsforum«.

3. I § 1, indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Forskningsministeren opretter seks statslige forskningsråd og et tilhørende Forskningsforum. Der oprettes statslige forskningsråd inden for områderne humaniora, jordbrugs- og veterinærvidenskab, naturvidenskab, samfundsvidenskab, sundhedsvidenskab og teknisk videnskab.«

Stk. 3 bliver herefter stk. 4.

4. I § 2, stk. 3, ændres »forskningsrådene« til: »de statslige forskningsråd«.

5. § 3, stk. 2, ophæves.

Stk. 3 og 4 bliver herefter stk. 2 og 3.

6. I § 3, stk. 4, der bliver stk. 3, ændres 2 steder »7« til: »8«.

7. Efter § 4 indsættes før overskriften før § 5:

»De statslige forskningsråd

§ 4 a. De statslige forskningsråd rådgiver forskningsministeren. Rådgivningen sker efter anmodning eller på eget initiativ. Folketinget og de øvrige ministre kan indhente rådgivning fra de statslige forskningsråd.

Stk. 2. De statslige forskningsråds opgaver omfatter desuden støtte til dansk forskning og faglig rådgivning i forskningsanliggender.

§ 4 b. De statslige forskningsråds opgaver i forbindelse med at støtte dansk forskning omfatter:

- 1) En fondsfunktion, hvor rådene yder tilskud til dansk forskning og uddannelse af forskere på grundlag af ansøgninger fra forskere.
- 2) En strategifunktion, hvor rådene udarbejder strategiplaner, der kan føre til forskningsrådsinitiativer eller til strategiske programmer, som kan udarbejdes af relevante ministerier.
- 3) En initiativfunktion, hvor rådene fastlægger særlige indsatsområder, som de skønner væsentlige at fremme.
- 4) En forvaltningsfunktion, hvor rådene kan administrere særlige strategiske programmer inden for de rammer, der er opsat af Forskningsforum.

Stk 2. De statslige forskningsråd har til opgave at styrke forskningens kvalitet og relevans for samfundet, sammenhængen i dansk forsk-

ning, formidlingen og udnyttelsen af forskningsresultater samt forskningens infrastruktur.

Stk. 3. De statslige forskningsråd kan inden for deres formål yde tilskud til forsøgsvirksomhed inden for en ramme, der fastsættes på de årlige finanslove.

Stk. 4. Tilskuddene tildeles så vidt muligt i samarbejde med de offentlige forskningsudvalg og de forskningsudførende institutioner.

Stk. 5. De statslige forskningsråd kan modtage tilskud fra anden side end staten. Ikke-statslige midler skal holdes adskilt fra statslige midler.

§ 4 c. De statslige forskningsråds opgaver vedrørende faglig rådgivning omfatter:

- 1) Tendenser, indsatsområder m.v. inden for dansk og international forskning.
- 2) Forskningens kvalitet og relevans for samfundet.
- 3) Internationalt forskningssamarbejde og dansk forsknings deltagelse heri.
- 4) Sammenhængen mellem den offentlige og private forskningsindsats.
- 5) Formidling af forskningsresultater og deres udnyttelse.
- 6) Uddannelse af forskere.

Stk. 2. De statslige forskningsråd skal særligt medvirke til at øge internationaliseringen i dansk forskning.

§ 4 d. De statslige forskningsråd rådgiver efter anmodning Danmarks Forskningsråd om anliggender i relation til dette råds opgaver, jf. § 2, stk. 1 og 2. Forskningsforum koordinerer denne rådgivning.

Stk. 2. De statslige forskningsråd kan efter aftale bistå de offentlige forskningsudvalg og offentlige institutioner med faglig rådgivning, herunder ved udarbejdelse af strategiplaner og evalueringsplaner.

Stk. 3. De statslige forskningsråd kan efter aftale rådgive private institutioner i forskningsanliggender.

§ 4 e. Forskningsforum skal påtage sig opgaver af fælles interesse og betydning for de statslige forskningsråds tværgående og strategiske virke. Forskningsforum kan give de enkelte statslige forskningsråd pålæg i alle tværgående sager.

Stk. 2. Opgaverne omfatter støtte til dansk

forskning og faglig rådgivning i forskningsanliggender.

Stk. 3. Forskningsforum afgiver hvert år til forskningsministeren en rapport på de statslige forskningsråds vegne om rådernes virke. Forskningsforum fremlægger rapporten på et årligt seminar.

Stk. 4. Forskningsforum kan selv oprette eller opretter efter anmodning fra forskningsministeren permanente eller tidsbegrænsede udvalg med særlige opgaver. Ministeren kan fastsætte regler for udvalg, der oprettes efter anmodning fra denne.

§ 4 f. Forskningsforums opgaver i forbindelse med at støtte dansk forskning omfatter:

- 1) Overordnet koordinering og udøvelse af en tværgående fondsfunktion.
- 2) Koordinering af udarbejdelse af de statslige forskningsråds strategiplaner.
- 3) Fastsættelse af ensartede retningslinier for behandling af ansøgninger.

Stk. 2. Forskningsforum kan i begrænset omfang oprette tværfaglige programkomiteer, herunder med tilskudskompetence, når forskningsprogrammer omfatter mere end et af de statslige forskningsråds fagområder.

§ 4 g. Forskningsforums opgaver i forbindelse med faglig rådgivning omfatter samordning af faglig rådgivning i generelle forskningsanliggender og spørgsmål, som vedrører flere forskningsråd.

§ 4 h. Hvert af de statslige forskningsråd består af 15 medlemmer.

Stk. 2. De statslige forskningsråds medlemmer skal være anerkendte forskere.

Stk. 3. Forskningsministeren beskikker medlemmerne i deres personlige egenskab og således, at der i det enkelte råd opnås den bredest mulige faglige dækning og en så høj faglig forskningskompetence som muligt. Medlemmerne beskikkes efter reglerne i lov om ligestilling mellem mænd og kvinder ved besættelse af visse bestyrelsesposter i den statslige forvaltning.

Stk. 4. Medlemmerne beskikkes for en periode af 4 år og kan genbeskikkes i 2 år. Hvis et medlem afgår i en beskikkelsesperiode, kan det medlem, der beskikkes i stedet, beskikkes for mindre end 4 år.

Stk. 5. Det enkelte statslige forskningsråd konstituerer sig selv og vælger af sin midte en

formand. Hvert statsligt forskningsråd fastsætter selv sin forretningsorden.

Stk. 6. Det enkelte statslige forskningsråd kan inddrage eksterne eksperter og kan for sit område nedsætte underudvalg og rådgivende arbejdsgrupper.

§ 4 i. Forskningsforum består af 9 medlemmer, der beskikkes af forskningsministeren.

Stk. 2. Hvert statsligt forskningsråd indstiller af sin midte et medlem til Forskningsforum.

Stk. 3. Forskningsministeren beskikker formanden og 2 øvrige medlemmer i deres personlige egenskab. Hver for sig skal de have indsigt i og erfaring med varetagelse af strategiske forskningsopgaver i dansk eller international sammenhæng.

Stk. 4. Formanden og de 2 øvrige medlemmer beskikkes for en periode af 4 år og kan genbeskikkes i 2 år. Hvis et medlem afgår i en beskikkelsesperiode, kan det medlem, der beskikkes i stedet, beskikkes for mindre end 4 år.

Stk. 5. Medlemmerne beskikkes efter reglerne i lov om ligestilling af mænd og kvinder ved besættelse af visse bestyrelsesposter i den statslige forvaltning.

Stk. 6. Forskningsforum fastsætter selv sin forretningsorden.

§ 4 j. Staten afholder udgifterne til sekretariatsbetjeningen af de statslige forskningsråd og Forskningsforum.

§ 4 k. De statslige forskningsråd og Forskningsforum kan kræve tilskud tilbagebetalt, hvis tilskudsforudsætningerne ikke overholdes.

§ 4 l. Forskningsministeren kan fastsætte regler for:

- 1) De statslige forskningsråds og Forskningsforums virksomhed og regnskabsaflæggelse.
- 2) De statslige forskningsråds og Forskningsforums sagsbehandling i forbindelse med deres fondsfunktion. Ministeren kan herunder bestemme, at der i et nærmere angivet omfang skal anvendes eksterne eksperter ved bedømmelsen af ansøgninger.

3) Indkaldelse af ansøgninger og kravene her til.

4) Generelle tilskudsforudsætninger i forbindelse med fondsfunktionen.

5) De statslige forskningsråds og Forskningsforums ansættelse af og stipendier til forskere og personer under forskeruddannelse.

Stk. 2. Regler fastsat i medfør af stk. 1 gælder også for udvalg nedsat af de statslige forskningsråd og Forskningsforum.

Stk. 3. Det enkelte statslige forskningsråd og Forskningsforum kan offentliggøre vejledende retningslinier for deres bevillingspraksis.

§ 4 m. Efter regler fastsat af forskningsministeren kan klager over retlige spørgsmål i forbindelse med afgørelser truffet af de statslige forskningsråd, Forskningsforum eller udvalg nedsat heraf indbringes for ministeren.«

8. I § 10, stk. 3, ændres »forskningsrådene« til: »de statslige forskningsråd«.

9. § 14 affattes således:

»§ 14. Forskningsministeren fremsætter forslag til revision af loven i Folketingsåret 2001/2002.«

§ 2

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. august 1997.

Stk. 2. Samtidig ophæves lov nr. 346 af 24. maj 1989 om forskningsråd, som ændret ved § 15, stk. 2, i lov nr. 120 af 4. marts 1996.

Stk. 3. Hvert statsligt forskningsråd overtager det tilsvarende forskningsråds rettigheder og pligter.

Stk. 4. Medlemmerne af de hidtidige forskningsråd kan fortsætte som medlemmer af det tilsvarende statslige forskningsråd indtil udløbet af deres nuværende beskikkelsesperiode. Hvis medlemmet kun har haft en beskikkelsesperiode, kan medlemmet beskikkes for en ny periode af 2 år.

Stk. 5. Forskningsministeren kan i forbindelse med lovens gennemførelse fravige bestemmelserne om beskikkelsesperiodens længde for medlemmerne af Forskningsforum.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

A. Baggrunden for lovforslaget

Ved OECDs evaluering af det danske forsknings-, innovations- og teknologisystem og den efterfølgende høring i 1994, blev det påpeget, at det danske rådgivningssystem var usammenhængende og uoverskueligt. Især blev det påpeget, at forskningsministeren, regering og Folketing ikke fik sammenhængende råd om udviklingen i dansk og international forskning. OECD anbefalede på denne baggrund, at der skabes en klarere arbejdsdeling i forskningsrådgivningssystemet, herunder at betingelserne for den faglige rådgivning og det tværministerielle samarbejde forbedres.

Ved lov nr. 120 af 4. marts 1996 gennemførte Folketinget en ny lov om forskningsrådgivningssystemet. Forskningsministerens lovforslag af 29. november 1995 havde til sigte at etablere en entydig og sammenhængende forskningsrådgivning med henblik på at styrke dansk forsknings internationale kvalitetsniveau samt at skabe de bedst mulige betingelser for, at forskningen gavner det danske samfund og dermed medvirker til at løse nogle af de problemer, der berører borgerne i deres hverdag, som f.eks. brug af ny teknologi, fødevarernes kvalitet, vores sundhed og miljøets tilstand.

Lovforslaget blev alene vedtaget for så vidt angår Danmarks Forskningsråd og de offentlige forskningsudvalg, mens den del af forslaget, der handlede om en ny struktur for forskningsrådene, i første omgang blev udsat. Danmarks Forskningsråd fik i stedet i loven til opgave inden den 1. oktober 1996 at give en indstilling til forskningsministeren om forskningsrådenes fremtidige organisering og struktur. Dette lovforslag tager udgangspunkt i Danmarks Forskningsråds indstilling af 30. september 1996 og den efterfølgende høring.

De videnskabelige nybrud sker i stigende omfang ved at kombinere tilgang, metode og teori fra forskellige fagområder og ved at anlægge helhedsbetragtninger og forfølge strategiske mål. De faglige discipliner er fortsat grundstammen i forskningsrådenes virke, men forskningens mere og mere tvær-

faglige karakter nødvendiggør oprettelsen af et nyt Forskningsforum, der kan sikre den tværfaglige koordination, samt at forskningsrådene i højere grad fremtræder som en organisatorisk og administrativ helhed over for omverdenen.

B. De gældende regler

De gældende regler for de seks nuværende forskningsråd er fastsat i lov nr. 346 af 24. maj 1989. Ifølge loven oprettes de seks forskningsråd inden for følgende områder: Naturvidenskab, jordbrugs- og veterinærvidenskab, teknisk videnskab, samfundsvidenskab, humaniora og sundhedsvidenskab.

De seks forskningsråds opgave er at rådgive regering og Folketing om væsentlige forskningsspørgsmål og at bistå Forskningspolitisk Råd med faglig rådgivning af betydning for den overordnede forskningspolitik. Forskningsrådene fik endvidere til opgave at rådgive offentlige myndigheder og institutioner, herunder navnlig om den offentlige støtte til forskningen, udnyttelse af forskningsresultater og uddannelse af forskere.

Forskningsrådene har en fondsfunktion og skal ifølge loven støtte dansk forskning i henhold til ansøgning samt fremme forskningsopgaver, som er af væsentlig betydning for forskningen og samfundet i øvrigt.

C. Lovforslaget

Forskningen spiller en central rolle for velfærdssamfundets udvikling med dertil knyttede mål i form af teknologisk fornyelse, øget beskæftigelse, bedre livskvalitet, miljø og sundhed samt kulturel udvikling og personlige udfoldelsesmuligheder. Den samlede danske forskningsindsats er steget markant i de seneste år. De store offentlige investeringer og den øgede politiske opmærksomhed på forskning har stillet en række nye krav til organiseringen af den offentlige forskningsindsats.

De statslige forskningsråds fondsfunktion udgør på linje med basisbevillingerne til universiteterne og andre forskningsudførende institutioner en central streng i finansieringen af dansk forskning. Det er et forskningspolitisk mål at skabe en bedre sammen-

hæng mellem basismidler og de eksterne midler, herunder forskningsrådenes. Derfor skal forskningsrådenes fondsfunktion i højere grad fremover udmøntes på basis af et samarbejde med de forskningsudførende institutioner.

De seks statslige forskningsråd indtager en central rolle i forbindelse med rådgivning af regering og Folketing samt med henblik på udmøntningen af en betydelig del af den offentlige danske forskningsindsats. De seks forskningsråd har på fornem vis medvirket til, at dansk forskning på adskillige fagområder er i den internationale elite og har ydet en stor indsats for at sikre kvalitet og relevans på en lang række enkeltstående fagområder. Der er inden for de seneste år sket en vis omlægning af forskningsrådenes funktion, således at den i dag i større omfang bygger på forskningsindsatser inden for strategisk prioriterede områder.

Det er regeringens ønske, at denne udvikling fortsat bør styrkes. Forskningsindsatser inden for strategiske forskningsprogrammer sker i samarbejde med de berørte parter, herunder de offentlige forskningsudvalg. Målsætningen er at skabe et dynamisk og attraktivt forskningsrådssystem, der er i stand til at indgå i et samarbejde om strategiske forskningsprogrammer. Der skal dog fortsat være en rimelig balance mellem frie og strategiske midler og dermed god plads til at støtte enkeltstående fremragende projekter, der falder uden for de strategisk prioriterede forskningsområder

De seks forskningsråd fortsætter i deres nuværende skikkelse, men som noget nyt oprettes et Forskningsforum, der har det overordnede ansvar for at koordinere den tværrådslige fondsfunktion samt for at samordne rådgivningen om tværfaglige anliggender og spørgsmål, som vedrører flere forskningsråd. Det nye Forskningsforum får øget kompetence og en anden sammensætning end Forskningsrådenes Formandskollegium, som det afløser. Forskningsforum skal først og fremmest styrke rådernes muligheder for at indgå i et konstruktivt samspil om udformning af større strategiske forskningsprogrammer inden for f.eks. informationsteknologi, miljø eller trafikforskning.

Det er hensigten at skabe et mere dynamisk forskningsrådssystem, selvom de seks statslige forskningsråd opretholdes i deres nuværende skikkelse. Det påhviler Forskningsforum at placere nye forskningsområder inden for et af de seks statslige forskningsråd og at tilgodese forskningens stigende tværfaglige indhold og øgede behov for samarbejde mellem forskergrupper på tværs af faggrænser. Forskningsforum får bemyndigelse til at fastlægge de nødvendige grænsedragninger mellem de statslige forsk-

ningsråd og har dermed myndighed til at afgøre, i hvilke forskningsråd en given sag eller ansøgning skal behandles. De statslige forskningsråd har samtidig et eget ansvar for i samarbejde med Forskningsforum, at det tværrådslige samarbejde bliver effektivt og smidigt.

Forskningsforum skal fastlægge de overordnede linier for de statslige forskningsråds tværfaglige rådgivning og fondsfunktion og sørge for, at opgaverne koordineres på tværs af råds-, fag- og institutionsgrænser. Forskningsforum har til opgave at samordne de statslige forskningsråds tværfaglige aktiviteter, og i denne sammenhæng sikre, at de statslige forskningsråd optræder som en organisatorisk og administrativ helhed. Forskningsforum skal herunder kunne påtage sig ansvaret for fælles områder, som f.eks. statistik, information og forskningsetik.

Forskningsforum skal ikke varetage fondsfunktion. Og det skal heller ikke være muligt at efterprøve de statslige forskningsråds faglige vurderinger for Forskningsforum. Forskningsforum kan oprette tidsbegrænsede programkomiteer og tildele disse bevillingskompetence. Komiteerne skal løse en konkret opgave i overensstemmelse med et mandat, fastsat af Forskningsforum. Det normale skal fortsat være, at bevillingskompetencen beror hos de statslige forskningsråd. Derfor skal det kun være muligt at oprette et begrænset antal programkomiteer og alene på områder, der omfatter mere end et af de statslige forskningsråds fagområder.

Sammenhængen mellem de statslige forskningsråd og programkomiteerne sikres ved, at de statslige forskningsråd er repræsenteret i og har pligt til at indstille medlemmer til disse. Flertallet af medlemmer skal komme fra eller være indstillet af de statslige forskningsråd. Programkomiteerne skal sammensættes af personer med samme kvalifikationer, som kræves for medlemmer af forskningsrådene.

Forskningsforum består af i alt 9 medlemmer, hvoraf de 3 udpeges uden for kredsen af forskningsrådsmedlemmer. Det er hensigten på samme tid at udvikle det indre tværrådslige samarbejde og at styrke den løbende dialog til den øvrige danske forskningsverden. Medlemmerne fra de statslige forskningsråd skal forbinde Forskningsforum og de statslige forskningsråd i det daglige arbejde og derved medvirke til, at de statslige forskningsråd fremtræder som en helhed.

Forskningsministeren beskikker formanden og de øvrige 2 medlemmer i deres personlige egenskab efter en bred offentlig indkaldelse af forslag.

Der lægges op til en videreudvikling af de statslige forskningsråds forvaltningspraksis ved, at de statslige forskningsråd i højere grad skal anvende eksterne

F. t. l. vedr. Danmarks Forskningsråd m.v.

eksperter og dermed inddrage udenlandske forskere i fondsarbejdet. Dette gælder både, hvor et forskningsrådsmedlem selv er ansøger eller på anden måde direkte involveret, men også som led i den almindelige behandling af ansøgninger. Eksterne eksperter bør i den forbindelse anvendes i forbindelse med alle større bevillinger. I forlængelse heraf ønskes det, at de statslige forskningsråd etablerer en forbedret begrundelsespraksis, der i højere grad er rettet mod den enkelte ansøgning.

Desuden indeholder lovforslaget en præcisering af reglerne for rådenes sagbehandling, jvf. Folketingets Forskningsudvalgs betænkning afgivet den 8. februar 1996.

Det er regeringens ønske at kunne udnytte den høje faglige kompetence, der er til stede i de statslige forskningsråd. Derfor gives der forskningsministeren mulighed for at pålægge Forskningsforum ansvaret for at etablere permanente eller tidsbegrænsede udvalg til at varetage tværgående opgaver på f.eks. etik- og redelighedsområdet. Derudover kan Forskningsforum i begrænset omfang på eget initiativ ned sætte tidsbegrænsede udvalg på udvalgte fælles områder.

Lovforslaget fastholder de statslige forskningsråd som et led i den tredelte danske forskningsrådgivningsstruktur. De statslige forskningsråd er forpligtet til at levere rådgivning til Danmarks Forskningsråd, og Forskningsforum pålægges ansvaret for at samordne denne rådgivning.

De statslige forskningsråds samarbejde med ministerier, de offentlige forskningsudvalg og de forskningsudførende institutioner skal udbygges med henblik på at udvælge og støtte udpegede strategiske forskningsområder med store udnyttelsesmuligheder. Der lægges vægt på at fremme en kontinuerlig dialog mellem de statslige forskningsråd og de offentlige forskningsudvalg om både den tværgående faglige rådgivning og udmøntningen af større strategiske forskningsindsatser.

D. Lovens administrative og økonomiske konsekvenser

Forskningsrådssekretariatets struktur og organisation er i lyset af lovforslagets sigte utidssvarende. Der vil derfor i forbindelse med lovforslagets fremsættelse blive igangsat en ekstern organisationsanalyse. Sigtet hermed er at undersøge muligheden for en styrkelse og effektivisering af rådssystemets sekretariat med efterfølgende indgåelse af en resultatkontrakt mellem Forskningsministeriet og rådssekretariatet. Det er derfor ikke på nuværende tidspunkt muligt at fastlægge, om der er tale om forøge-

de eller formindskede udgifter ved en eventuel omlægning af sekretariatsfunktionen.

E. Andre konsekvenser

Loven forventes ikke at få direkte erhvervsøkonomiske eller miljømæssige konsekvenser. Regeringen forventer dog, at etableringen af et mere effektivt og sammenhængende rådgivningssystem på længere sigt både vil fremme erhvervslivets konkurrenceevne og en bæredygtig udvikling. Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

*Bemærkninger til de enkelte bestemmelser**Til § 1**Til nr. 1*

Ved lov nr. 120 af 4. marts 1996 gennemførte Folketinget en ny lov om forskningsrådgivning. Forskningsministerens lovforslag af 29. november 1995 blev alene vedtaget for så vidt angår Danmarks Forskningsråd og de offentlige forskningsudvalg, mens den del af forslaget, der handlede om en ny struktur for forskningsrådene, blev udsat. Danmarks Forskningsråd fik i loven til opgave inden den 1. oktober 1996 at give en indstilling til forskningsministeren om forskningsrådenes fremtidige organisering og struktur. Den foreslåede ændring har til formål at integrere de statslige forskningsråd i det samlede tredelte forskningsrådgivningssystem.

Til nr. 3

De seks statslige forskningsråd fortsætter, men som en nyskabelse oprettes et Forskningsforum som det koordinerende organ for de statslige forskningsråd. Forskningsforum skal sikre den faglige koordination mellem de statslige forskningsråd, samt at de statslige forskningsråd fremtræder som en organisatorisk helhed. Det påhviler Forskningsforum at drage omsorg for, at alle forskningsområder til enhver tid er dækket af de statslige forskningsråd.

Til nr. 5 og 6

Forslaget er en konsekvens af oprettelsen af Forskningsforum, hvorved det nuværende formandskollegium for forskningsrådene nedlægges.

Til nr. 7

De statslige forskningsråd

Til § 4 a

Lovforslaget placerer forskningsministeren som den minister, hvortil de statslige forskningsråd normalt retter deres rådgivning. Men samtidig foreslås det, at de statslige forskningsråd fortsat tillige skal betragtes som Folketingets og hele regeringens rådgivere. De statslige forskningsråd repræsenterer i kraft af deres faglige sammensætning et så unikt rådgivningsystem i national sammenhæng, at Folketinget og enhver minister skal kunne gøre direkte brug af de statslige forskningsråds faglige kapacitet. Forslaget har til hensigt at sikre de statslige forskningsråds selvstændige og uafhængige status ved at fremhæve, at de statslige forskningsråd har mulighed for på eget initiativ at kunne rådgive.

Til stk. 2

Det præciseres, at de statslige forskningsråds to hovedopgaver er udøvelse af fondsfunktion og faglig rådgivning. I forslaget fremhæves fondsfunktionen som den primære funktion.

Til § 4 b

De statslige forskningsråd viderefører forskningsrådenes fondsfunktion og skal indgå i en aktiv rolle ved udmøntning og forvaltning af strategiske forskningsindsatser og -programmer. Det understreges samtidig, at en meget vigtig del af forskningsrådenes støtte til dansk forskning skal basere sig på en fondsfunktion, hvorfra der kan søges midler uden hensyn til udpegede strategiske områder. Udviklingen i retning af forskningsindsatser af længere varighed ønskes fortsat. Hovedopgaven skal være at yde støtte til allerede etablerede forskningsmiljøer og -institutioner, men som led i initiativfunktionen kan der initieres nye forskningsmiljøer og -områder. De statslige forskningsråd skal i vid udstrækning uddele midler i konkurrence og på baggrund af ansøgninger. Støtten kan som hidtil gives i form af stipendier til eller som ansættelse af forskere og personer under forskeruddannelse.

De statslige forskningsråd skal som hidtil udarbejde og fremlægge strategiplaner, der lægger op til forskningsråds initiativer og pege på forslag til strategiske programmer. Udformningen af tværgående og tværinstitutionelle programmer sker i et samarbejde med relevante ministerier, offentlige forskningsudvalg m.v.

Det skal være muligt at henlægge forvaltningen af sådanne programmer til de statslige forskningsråd. Forvaltningen skal ske i et samarbejde med berørte ministerier og offentlige forskningsudvalg.

De statslige forskningsråd kan som hidtil opstille rammer for tildeling af bevillinger inden for de forskellige støttekategorier, vejledende retningslinier for tildeling og tildelingskriterier. Der er derfor ikke tale om, at der i alle tilfælde skal udøves et konkret skøn. Disse retningslinier kan offentliggøres, jf. § 4 l, stk. 3.

Det geografiske tildelingskriterium er, at den pågældende aktivitet skal gavne det danske forskningsmiljø i bred forstand, herunder forskningen i Grønland og Færøerne. Der stilles derfor ikke krav til ansøgerens statsborgerskab, forskningsinstitutionens hjemsted eller, hvor forskningsaktiviteten udføres.

Til stk. 2

De statslige forskningsråd spiller en væsentlig rolle i forhold til ønsket om at sikre kvalitet og relevans i forskningsindsatsen. De statslige forskningsråd bør samtidig medvirke til at opbygge en hensigtsmæssig infrastruktur i forskningen, herunder bidrage til finansiering af kostbart udstyr i tilfælde, hvor forskningsinstitutionerne ikke er i stand til at afholde denne investering alene. Forslaget indebærer derfor som noget nyt, at forskningsrådene kan give anlægsbevillinger. Tildelingen af sådanne vil kræve fornøden finanslovmæssig hjemmel. Det påhviler tillige de statslige forskningsråd i højere grad at bidrage til, at forskningsresultater formidles med henblik på videre anvendelse i det danske samfund. Det understreges, at de statslige forskningsråd har et ansvar for at sikre sammenhæng og øge samarbejdet mellem den offentlige og den private forskningsindsats, og at disse aspekter afspejles i bevillingspolitikken.

Til stk. 3

Denne nyskabelse gør det muligt at kunne inddrage de statslige forskningsråd i gennemførelsen af aktiviteter, der ikke har et decideret forskningsformål, eller som ikke falder inden for en klassisk definition af forskning, men som har til formål generelt at fremme interessen for og formidling af forskning og videnskab, fx støtte til videnskabsuger eller CD-rom forskningsleksika. Omfanget fastsættes på de årlige finanslove.

Til stk. 4

Det er hensigten, at de statslige forskningsråds samarbejde med de offentlige forskningsudvalg omkring støtte til større strategiske forskningsindsatser

skal udbygges, herunder samarbejdet om at behandle ansøgninger og fordele bevillinger.

De statslige forskningsråd skal i højere grad uddele deres midler i et samarbejde med de forskningsudførende institutioner også med henblik på overvejelser om sammenhængen mellem forskningsrådernes bevillinger og institutionernes langsigtede planlægning.

Til stk. 5

De statslige forskningsråd foreslås tillagt mulighed for at modtage midler fra private. Sådanne midler må kunne disponeres frit i overensstemmelse med giverens forudsætninger, og derfor bør de ikke være underlagt bindingerne for statslige midler.

Til § 4 c

De statslige forskningsråd spiller gennem deres rådgivning af forskningsministeren og den øvrige regering og Folketinget en væsentlig rolle for opfyldelsen af det overordnede ønske om at sikre kvalitet og relevans i den offentlige forskningsindsats og derigennem de bedst mulige betingelser for, at forskningen beriger det danske samfund. Det fremhæves, at de statslige forskningsråd har et ansvar for på baggrund af deres faglige kompetence at medvirke til påpegnig af tendenser og indsatsområder m.v.

For så vidt angår ph.d.-uddannelse, som de højere uddannelsesinstitutioner under Undervisningsministeriet har ansvar for, rettes rådgivningen herom til undervisningsministeren.

Forskningsministeren har ansvaret for at koordinere Danmarks deltagelse i det internationale forsknings samarbejde og har som led heri behov for faglig rådgivning om Danmarks rolle og deltagelse i dette. Formålet er at sikre, at de statslige forskningsråds faglige rådgivning inddrages på et tidligt tidspunkt i forbindelse med beslutninger om igangsætning af større forskningsinitiativer og Danmarks deltagelse i større internationale forskningsaktiviteter.

Den offentlige forskningsindsats skal ikke betragtes og behandles isoleret. Det er et vigtigt politisk mål at skabe større sammenhæng mellem den offentlige og den private forskningsindsats og at sikre, at formidlingen og udnyttelsen af forskningsresultater øges også i erhvervslivet. Derfor fremhæver loven, at mulighederne for at skabe sammenhæng mellem den offentlige og den private forskningsindsats er et centralt aspekt for det danske samfund, og at det skal genspejles i de statslige forskningsråds faglige rådgivning.

Det fremhæves, at de statslige forskningsråd på eget initiativ skal følge udviklingen for at kunne yde

forskningsministeren kompetent rådgivning. Evaluering af forskningens kvalitet gennem anvendelse af internationale ekspertpaneler eller ved anden metode er nu almindelig. Evalueringer giver en øjeblikkelig status for forskningens kvalitet og ledsages af en række anvisninger og anbefalinger til fremme af kvalitet, relevans, formidling og udnyttelse. De statslige forskningsråd pålægges et ansvar for at behandle og inddrage de i evalueringerne afgivne vurderinger og anbefalinger i deres rådgivning.

Til § 4 d

Rådgivningen af Danmarks Forskningsråd fremhæves som et af de områder, hvor Forskningsforum koordinerer de statslige forskningsråds faglige rådgivning.

Det er vigtigt, at de statslige forskningsråd etablerer et bredt samarbejde inden for deres faglige område. Derfor skal alle relevante offentlige parter i dansk forskning kunne indhente rådgivning fra de statslige forskningsråd, jf. stk. 2. Evalueringer og udarbejdelse af strategiplaner fremhæves som to områder, hvor det er naturligt at gøre brug af denne rådgivning. De statslige forskningsråds egen udarbejdelse og fremlæggelse af strategiplaner skal tjene til at øge gennemsigtigheden og medvirker derved til at fremme det gensidige samarbejde.

Efter stk. 3 har de statslige forskningsråd fortsat en rådgivningsopgave over for de private institutioner, jf. den gældende lovs § 5, stk. 3. For at sikre de statslige forskningsråds uafhængighed får de mulighed for selv at træffe beslutning om omfanget af denne rådgivning.

Til § 4 e

Der oprettes et Forskningsforum, der er uafhængigt af forskningsministeren. Forskningen fremtræder mere og mere tværfaglig. Derfor er der behov for, at de statslige forskningsråd har et forum, der både kan varetage det indre tværrådslige samarbejde, og som udadtil kan optræde som en selvstændig forhandlings- og samarbejdspartner på alle rådernes vegne. Forskningsforum skal fastlægge de overordnede linier for de statslige forskningsråds tværfaglige rådgivning og fondsfunction og sørge for, at opgaverne koordineres på tværs af råds-, fag- og institutionsgrænser. Forskningsforum får bemyndigelse til at fastlægge de nødvendige grænsedragninger mellem de statslige forskningsråd og har dermed myndighed til at afgøre, i hvilke forskningsråd en given sag eller ansøgning skal behandles. De statslige forskningsråd er således forpligtet til at følge Forsk-

ningsforums afgørelser i alle anliggender, der vedrører mere end et råd.

Desuden skal Forskningsforum varetage fælles opgaver som fx statistik og information.

Til stk. 3

Den årlige rapport skal indeholde en status og perspektivering af de statslige forskningsråds fondsfunktion og rådgivning og udformes sådan, at den fremmer dialogen mellem de statslige forskningsråd og deres brugere og kan anvendes af et bredere forskningsinteresseret publikum. I den forbindelse afholder Forskningsforum et årligt seminar med forskningsrådenes samarbejdspartnere og brugerkreds, hvor rapportens konklusioner og anbefalinger drøftes.

Til stk. 4

Forskningsforum giver mulighed for at nedsætte særlige udvalg, der skal løse særlige tværgående opgaver, der ikke umiddelbart er knyttet til fonds- eller rådgivningsfunktionen, men som i øvrigt har interesse for forskningsverdenen. Tilsvarende kan forskningsministeren pålægge Forskningsforum at oprette sådanne udvalg. Udvalgene kan både være permanente og tidsbegrænsede.

Som eksempler kan peges på forskningsetik og reelighed inden for forskningen eller det udvalg, der udarbejdede betænkning nr. 1317 om forskningsrådenes sagsbehandling m.m.

Det foreslås, at forskningsministeren kan fastsætte nærmere regler for sådanne udvalg, fx hvad angår deres sammensætning og sagsbehandling. Udvalgene kan i praksis få tillagt ganske stor kompetence, fx hvor de på etikområdet afgiver udtalelser om enkeltpersoners videnskabelige virke. Det er derfor naturligt, at der fastsættes regler, der indeholder de nødvendige retssikkerhedsmæssige garantier.

Til § 4 f

Forskningsforum skal fungere som rådernes effektive samarbejdsforum i forbindelse med fondsfunktionen. Forskningsforum får ikke selv bevillingskompetence, men har kompetencen til at træffe beslutning om fordelingen af de bevillinger, som ikke i finansloven er ført ud på de enkelte statslige forskningsråd. Forskningsforum har som led heri muligheden for at oprette bevillingsbærende programkomiteer. Forskningsforum har ansvaret for at koordinere de statslige forskningsråds udarbejdelse og fremlæggelse af strategiplaner og for, at der udarbejdes en strategiplan for aktiviteter, der omfatter mere end et råd.

Samtidig er det vigtigt, at Forskningsforum arbejder for at forbedre mulighederne for at behandle ansøgninger om tværrådslige aktiviteter gennem ensartede procedurer og regler.

Forskningsforum skal tillige sikre ensartethed i de interne principper og procedurer, der lægges til grund for fondsfunktionen. Forskningsforums retningslinier vil være offentligt tilgængelige.

Til stk. 2

En programkomite skal løse en konkret opgave i overensstemmelse med et mandat, der er fastsat af Forskningsforum. Programkomiteen kan være bevillingsbærende og har altid en tidsbegrænset funktionsperiode. Forskningsforum opretter alene programkomiteer i de tilfælde, hvor Forskningsforum vurderer, at der ikke kan opnås den samme effekt ved at fordele midlerne ud på de enkelte råd. Sammenhængen mellem de statslige forskningsråd og programkomiteerne sikres ved, at de statslige forskningsråd er repræsenteret og har pligt til at indstille medlemmer til disse.

Programkomiteerne udøver i øvrigt deres fondsfunktion på samme måde som de statslige forskningsråd.

Til § 4 g

Det er ikke ønsket at begrænse det enkelte statslige forskningsråds mulighed for at rådgive selvstændigt. Men som konsekvens af, at stadig flere områder har berøring til mere end et råd, skal det være muligt for rådene, hvor de finder det naturligt, at rådgive i fællesskab. Forskningsforum har ansvaret for, at de parter og myndigheder, der skal gøre brug af de statslige forskningsråds rådgivning, sikres en sammenhængende rådgivning, herunder ved evalueringer.

Til § 4 h

Bestemmelsen er indholdsmæssigt den samme som den gældende lov nr. 346 af 24. maj 1989 § 6.

Til stk. 2

De statslige forskningsråds medlemmer skal være forskere eller have en baggrund som forskere. Bestemmelsen er indholdsmæssigt den samme som den gældende lov nr. 346 af 24. maj 1989 § 6 stk. 3.

Til stk. 3

Rådene skal sammensættes således, at de afspejler det samlede forskningsområde omfattende universitetsforskningen, sektorforskningen, den private

forskning og arbejdsområderne i deres fulde bredde. Den nuværende praksis med at indhente forslag til rådsmedlemmer gennem offentlig indkaldelse fastholdes. Det præciseres, at lov om ligestilling af mænd og kvinder ved besættelse af visse bestyrelsesposter i den statslige forvaltning finder anvendelse ved sammensætningen af de enkelte statslige forskningsråd.

Til stk. 4

Kontinuiteten i et råds arbejde sikres ved, at første beskikelsesperiode for et medlem fastsættes til fire år mod tidligere tre. Den samlede maksimale funktionsperiode for et medlem fastholdes uændret til seks år. Bestemmelsen om at kunne tilpasse beskikelsesperioden, når et medlem fratræder i utide, skal tilgodes, at der ikke sker for stor udskiftning i et enkelt år.

Til stk. 5

De statslige forskningsråds uafhængighed fastholdes ved, at de fortsat konstituerer sig selv, herunder vælger formand og eventuelt formandskab. Desuden fastsætter hvert forskningsråd selv sin forretningsorden.

Til stk. 6

De statslige forskningsråd skal i højere grad anvende eksterne eksperter, gerne udenlandske, i deres fondsfunktion. De statslige forskningsråd gives mulighed for i begrænset omfang at oprette rådgivende underudvalg på ad hoc basis. Målet er, at rådene virke baseret på debat og beslutning i det samlede råd.

Til § 4 i

Forskningsforum består af i alt 9 medlemmer, hvoraf 3 udpeges uden for kredsen af forskningsrådsmedlemmer. Det er hensigten på samme tid at udvikle det indre tværrådslige samarbejde og at styrke den løbende dialog til den øvrige danske forskningsverden.

Til stk. 2

Hvert forskningsråd skal være repræsenteret i Forskningsforum. For at sikre ligestillingen af mænd og kvinder bliver de statslige forskningsråds repræsentation i Forskningsforum omfattet af lov om ligestilling af mænd og kvinder i offentlige udvalg. Medlemmerne fra de statslige forskningsråd skal forbinde Forskningsforum og de statslige forskningsråd i

det daglige arbejde og derved medvirke til, at de statslige forskningsråd fremtræder som en helhed.

Til stk. 3

Den offentlige forskningsindsats bør i højere grad bygge på større strategiske forskningsindsatser. For at sætte de statslige forskningsråd i stand til at deltage i dette arbejde er det vigtigt, at Forskningsforum besidder stor erfaring i at arbejde med strategiske forskningsopgaver. Forskningsministeren beskikker formanden og de øvrige medlemmer i deres personlige egenskab og indhenter forinden forslag til medlemmer fra bl.a. Rektorkollegiet, Sektorforskningsens Direktørkollegium og de offentlige forskningsudvalg.

Stk. 4- 6 svarer til § 4 h.

Til § 4 j

De statslige forskningsråd og Forskningsforum betjenes af et selvstændigt sekretariat. Om den nærmere organisering af sekretariatet henvises til de administrative konsekvenser af lovforslaget under de almindelige bemærkninger.

Til § 4 k

Forslaget er primært ordensmæssigt, idet de statslige forskningsråd også i dag kan kræve tilskud tilbagebetalt, hvor tilskudsforudsætningerne ikke overholdes.

Til § 4 l

Ved siden af forvaltningsloven og offentlighedslovens regler kan der være behov for, at forskningsministeren kan fastsætte nærmere regler for fondsfunktionen og sagsbehandlingen i forbindelse hermed, fx adgang til delegation af bevillingskompetence til underudvalg i mindre sager. Tanken er, at alle de ansørgerrettede regler offentliggøres af forskningsministeren i bekendtgørelsesform. Reglerne kan bl.a. indeholde bestemmelser om brug af ansøgningskema, ansøgningsfrister, og hvad der sker i tilfælde af for sent afleverede ansøgninger. Det er ønsket, at der anvendes eksterne eksperter, også udenlandske, ved bedømmelsen af alle større ansøgninger. Bestemmelsen åbner mulighed for, at forskningsministeren kan fastsætte regler herfor, hvis de statslige forskningsråds egen praksis ikke viser sig hensigtsmæssig.

Tillige foreslås der indføjet en udtrykkelig hjemmel til at fastsætte regler for de generelle tilskudsforudsætninger. Bestemmelsen vil bl.a. kunne anvendes til at fastsætte regler for, at de statslige forskningsråd skal betinge sig andel i patentindtægter af forsk-

ningsresultater, der er givet støtte til, som det kendes fra universitetslovsområdet.

Forskningsministeren kan som hidtil fastsætte regler for de statslige forskningsråds virksomhed og regnskabsaflæggelse og for fx bedømmelsen af forskningsprofessorer. Muligheden for at fastsætte regler for de statslige forskningsråds virksomhed giver samtidig mulighed for at fastsætte de organisatoriske rammer for sekretariatsfunktionen, som den påtænkte konsulentundersøgelse giver anledning til. Der henvises her til de økonomiske og administrative konsekvenser af lovforslaget under de almindelige bemærkninger.

Til stk. 3

Ved udbud af forskningsprogrammer påhviler det de statslige forskningsråd at sikre, at der er åbenhed om de kriterier, der lægges til grund ved bevillingstildelingen. Desuden har det vist sig som en hensigtsmæssig rettesnor for potentielle ansøgere, at de kender det enkelte statslige forskningsråds tildelingspraksis.

Til § 4 m

Bestemmelsen lovfæster den hidtidige praksis, hvorefter de statslige forskningsråds faglige afgørel-

ser ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed, men at forskningsministeren har legalitetskontrollen og kan behandle klager over retlige spørgsmål.

Til nr. 9

Forskningsforum er en så markant nyskabelse i forskningsrådgivningssystemet, at det er fundet hensigtsmæssigt, at Folketinget får lejlighed til at revurdere konstruktionen, når de nødvendige erfaringer med den nye struktur foreligger. Disse kan først forventes at foreligge, når Forskningsforum har haft sin første fulde funktionsperiode på 4 år, hvorfor revisionen foreslås fremsat i Folketingsåret 2001/2002.

Til § 2

Det foreslås, at der ikke i forbindelse med lovens ikrafttræden sker en udskiftning af de nuværende forskningsråd, men at disse i stedet fortsætter under den nye lov indtil udløbet af de enkelte medlemmers nuværende beskikkelsesperiode med mulighed for genbeskikkelse efter den nye lovs regler.

Stk. 5 har til hensigt at modvirke, at der i overgangsperioden lægges op til en for kraftig udskiftning af medlemmer i det enkelte år.

Skriftlig fremsættelse (12. marts 1997)

Forskningsministeren (Jytte Hilden):

Jeg tillader mig hermed for det høje Ting at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om Danmarks Forskningsråd og offentlige forskningsudvalg og ændring af lov om Forskningspolitisk Råd og forskningsråd og om ophævelse af lov om Forskningspolitisk Råd og forskningsråd.
(Lovforslag nr. L 193).

Forskningen spiller en central rolle for velfærdssamfundets udvikling med dertil knyttede mål i form af teknologisk fornyelse, øget beskæftigelse og en bedre livskvalitet. De store offentlige investeringer og den øgede politiske opmærksomhed på forskning har stillet en række nye krav til organiseringen af den offentlige forskningsindsats.

De statslige forskningsråds fondsfunktion udgør en central streng i finansieringen af dansk forskning. Derfor skal forskningsrådenes fondsfunktion i højere grad fremover udmøntes på basis af et samarbejde med de forskningsudførende institutioner, der kan medvirke til at skabe en øget sammenhæng i det danske forskningssystem.

De statslige forskningsråd indtager en central rolle i forbindelse med rådgivning af regering og Folketing samt med henblik på udmøntningen af en betydelig del af den offentlige danske forskningsindsats. De statslige forskningsråd har på fornem vis medvirket til, at dansk forskning på adskillige fagområder er i den internationale elite og har ydet en stor indsats for at sikre kvalitet og relevans på en lang række enkeltstående fagområder.

Der er inden for de seneste år sket en vis omlægning af forskningsrådenes funktion, således at den i dag i større omfang bygger på forskningsindsatser inden for strategisk prioriterede områder. Det er regeringens ønske, at denne udvikling fortsat bør styrkes. Derfor er det målsætningen at skabe et attraktivt forsk-

ningsrådssystem, der er i stand til at være det naturlige omdrejningspunkt for strategiske forskningspolitiske initiativer fremover. Der skal dog fortsat være en rimelig balance mellem frie og strategiske midler og dermed god plads til at støtte enkeltstående fremragende projekter, der falder uden for de strategisk prioriterede forskningsområder.

De seks statslige forskningsråd fortsætter i deres nuværende skikkelse, men som noget nyt oprettes et Forskningsforum, der har det overordnede ansvar for at koordinere den tværrådslige fondsfunktion samt for at samordne rådgivningen om tværfaglige anliggender og spørgsmål, som vedrører flere forskningsråd. Forskningsforum skal først og fremmest styrke forskningsrådenes muligheder for at indgå i samarbejde om større strategiske forskningsinitiativer til gavn for det danske samfund.

Denne lov vil således både sikre, at de faglige discipliner respekteres som grundstammen i rådernes virke, men samtidig oprette et beslutningsdygtigt forskningsforum, der kan stimulere til forskningsmæssig nytænkning, og for at dansk forskning skal være med til at løse nogle af de problemer, der berører borgerne i deres hverdag. Mange spørgsmål f.eks. inden for miljøområdet eller vedrørende børn og ældres levevilkår kan ikke løses på længere sigt af et enkelt fag eller disciplin, men i stigende grad ved tværfagligt samarbejde mellem forskellige videnskabelige discipliner.

Det afgørende er naturligvis, at forskningsrådene bliver et livskraftigt omdrejningspunkt for nye og spændende projekter i dansk forskning. Det er min opfattelse, at forskningsrådenes rolle ikke længere alene skal være at lappe huller på universiteterne, men også være igangsatte inden for tværfaglige og strategiske styrkeområder, som universiteterne ikke er i stand til selv at løfte. Derfor får rådene nu mulighed for at blive bedre til at tackle de store tværfaglige strategiske forskningsindsatser.